

Asia: VN/16951/2020

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto

Lausun suunnitelmasta allaolevien alaotsikoiden alle

Mikäli vastasit yhtyväsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

Suunnitelman tavoitteet

1 Suunnitelman tavoitteet - avovastaus

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman lähtökohtana on sivun 51 kuvauksen mukaan maankäyttösektorin päästöt, jossa hallituksen aiempien linjausten mukaisesti halutaan saada aikaan 21 Mt nettonielu. Kyseinen nielutaso mahdollistaa sen, että päästöjä tuottavien sektorien päästöjä vähennetään 70 % vuoden 1990 tasolta vuoteen 2035 mennessä. Päästökaupan mallinnuksen tuottamaksi päästötasoksi saadaan näin 6,5 Mt ja taakanjakosektorin 14,5 Mt vuonna 2035.

Tavoitteenasettelu on tehty siten järjestyksessä, jossa ainoalle nettonielua tuottavalle sektorille on ensin asetettu toimien kiristystavoite. Nettonielua tuottavan sektorin lisäkiristyksillä on väljennetty päästöjä tuottavien sektoreiden päästövähennystavoitteita. Tavoitteenasettelu olisi voitu tehdä myös päästöjä tuottavien sektoreiden lähtökohdista käsin saastuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti.

Liikenne

2a Liikenteeseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

2b Liikenne - avovastaus

Liikenteen jakeluelvoitteen nosto vähintään 34 %:iin on varma toimenpide, jonka kustannukset jakautuvat oikeudenmukaisesti. Samaan aikaan tulee edistää kaikkien korkeaseosbiopolttoaineiden, biokaasun ja muiden uusiutuvien käyttöä jakeluelvoitteen piirin ulkopuolella. Esimerkiksi voitaisiin ottaa käyttöön vuosittain korkeaseoksisten uusiutuvien polttoaineiden käyttöosuudesta riippuva ajoneuvovero tai ammattidiesel /ammattibiometaan.

Kannatamme esitetyistä ohjauskeinoista tärkeintä ja kustannustehokkainta, eli jakeluelvoitteen nostamista 34 prosenttiin, joka vastaa liikennebiokaasumäärän käytön nostamista 2,5 TWh:iin. Painotamme suunnitelmassa tunnistettua ongelmaa: mikäli prosenttia ei nosteta, biokaasun lisääminen jakeluelvoitteeseen ei vähennä fossiilisia polttoaineita vaan nestemäisiä uusiutuvia biopolttoaineita, mikä olisi keskipitkän aikavälin ilmastopolitikan suunnitelman koko toimenpidekokonaisuus ja sen lukuisat epävarmuudet (luku 7) huomioiden haitallista. Biokaasutavoite on kunnianhimoinen ja kehityksen ohjaaminen tähän suuntaan edellyttää myötävaikutusta muilla politiikan alueilla, kestävyysvaatimusten lainsäädännössä sekä selkeyttä kestävyysjärjestelmien ohjeistuksessa.

Maatalous

3a Maataloutteen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

3b Maatalous - avovastaus

Otsikon ”Entisten turvetuotantoalueiden maatalouskäyttöön siirtymisen rajoittaminen” (sivu 106) alla lukijalle jää virheellinen käsitys, että kaikki turvetuotannosta vapautuvat alueet ovat paksuturpeisia ja niitä voitaisiin verrata pellonraivaukseen turvemaidella.

Turvetuotantokäytöstä seuraavaan maankäyttöön siirtyvien alueiden (suonpohjien) osalta haluamme muistuttaa, että kasvilajivalinnat kuuluvat viljelijän päätettäviksi osana normaalia viljelysuunnittelua. Yhteiskunnan tuista kasvilajivalintoihin liittyen päätetään osana maatalouspolitiikkaa ja siinä asetettavia tavoitteita. Käytännössä suonpohjien maataloudellisen käytön ohjaus pelkästään nurmiviljelyyn on tämän vuoksi vaikeaa perustella ja toteuttaa. Luonnoksen teksti rajoittaisi merkittävästi maanomistajan oikeutta päättää alueidensa käytöstä.

Luonnoksesta ei myöskään käy ilmi, mikä vaikutus tällaisella ohjauksella lopulta olisi maankäyttösektorin päästöihin vuosiin 2030 tai 2035 mennessä. Ilman näiden konkretisoimista pidämme suonpohjien maatalouskäytön rajoittamista turhana tai ainakin ennenaikaisena ja esitämme tekstin muuttamista lopulliseen versioon.

Kosteikkoviljelyn ongelmana on, ettei tuotteille ole markkinoita. Mikäli markkinoita joskus tulevaisuudessa syntyisikin, turvetuotannosta poistuneet alueet eivät kuitenkaan kosteikkoviljelyyn soveltuisi tai ne olisi jo muutettu joksikin muuksi (esim. metsäksi, pelloksi tai ilmastokosteikoksi).

Turve- ja multapeltojen monipuolinen viljely on osa ruokaturvaa ja esimerkiksi vuonna 2021 niiltä saatiin paikoin hyviä satoja, kun samaan aikaan kivennäismaapelloilla koettiin satotappioita ja suoranainen kato.

Rakennusten erillislämmitys

4a Rakennusten erillislämmitykseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

4b Rakennusten erillislämmitys - avovastaus

Kevyen polttoöljyn biokomponentin jakeluvaihteen nostaminen 30 %:iin vuoteen 2030 mennessä tukee osaltaan päästöjen vähentämistä, mutta sen vaikutus pienenee öljyn käytön vähentyessä. Näemme sen lisäksi siksi tärkeänä, että edistetään myös uusiutuvan korkeaseoslämmitysöljyn ja/tai 100% uusiutuvan lämmitysöljyn käyttöä yhtenä lämmityksen vaihtoehtona. Tämä voisi tarkoittaa korkeaseosbiopolttoaineen / 100% uusiutuvan lämmitysöljyn vapauttamista valmisteverosta ja/tai käytön mahdollistavien laitteiden tuomista energia-avustuksen piiriin. Avustus ja verovapaus tulisi luonnollisesti ehdollistaa käyttäjän velvollisuuteen korkeaseosbiopolttoaineen käytön todentamiseen. Näin mahdollistettaisiin kustannustehokkaammin fossiilisen öljylämmityksen vähentäminen, kun kaikkien kiinteistöjen ei tarvitse investoida kokonaan uuteen lämmitysjärjestelmään. Tämä tukisi varsinkin vähemmän öljyä käyttävien sekä elinkaarensa lopussa olevien kohteiden lämmityksen siirtymistä pois fossiilisesta öljystä ja varmistaisi parempaa energiaturvallisuutta.

Suomessa iso osa pientalojen lämmityksestä perustuu kiinteistökohtaiseen puuenergiaan. Päälämmityslähteenä on noin 200 000 kiinteistössä klapeilla/haloilla, hakkeella tai pelletillä toimiva keskuslämmitys. Kattiloiden keski-ikä on hyvin korkea ja järjestelmät ovat osin teknisesti myös selvästi jäljessä nykYTEknologioita. Uusilla järjestelmillä vuositasen energiatehokkuus voi olla kymmeniä prosentteja parempi.

Samoin Suomessa lämmitetään puulla arviolta yli miljoonassa tulisijassa täydentävänä lämmönlähteenä. Tulisijojen osalta on merkittävä potentiaali parannuksiin energiatehokkuudessa ja ilmapäästöjen (PM, BC, OGC) hillitsemisessä korvaamalla heikoimpia laitteita.

Vanhan laitekannan uusimista tulisi edistää eri keinoin. Romutuspalkkiotyypistä mallia on tehokkaasti toteutettu joissain muissa maissa. Tällaisten kannustimien puutteesta mainitsi myös OECD joulukuussa 2021 julkaistussa Suomen maa-arvioraportissaan. OECD Environmental Performance Reviews: Finland 2021 <https://www.oecd.org/environment/country-reviews/oecd-environmental-performance-reviews-finland-2021-d73547b7-en.htm>

Työkoneet

5a Työkoneisiin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

5b Työkoneet - avovastaus

Suunnitelmassa tuodaan esille työkoneiden päästövähennysten yhtenä keinona sähköistäminen. Sähköistäminen onkin tietyissä oloissa varteenotettava vaihtoehto. Merkittävä määrä työkoneilla tuotettavasta palvelusta, kuten puunkorjuu ja metsänhoitopalvelut sekä energiapuun haketus tienvarsivarastoilla, tuotetaan kaukana akkujen latauspisteistä. Tehon tarve on myös näissä iso. Näissä palveluissa sähköistys ei näytä pitkään aikaan varteenotettavalta vaihtoehdolta. Jakeluvuorituksen nosto ja uudet nestemäiset polttomoottoreihin sopivat uusiutuvat/päästöttömät polttoaineet ovat siksi osa ratkaisua. Potentiaalia on myös työkoneiden energiatehokkuuden parantamisessa, koneiden optimaalisemmassa käytössä kuin myös koneiden käytön suunnittelussa.

Biometaanin ja korkeaseosbiopolttoaineiden/100 % uusiutuvan polttoaineen käytön edistäminen tulisi vielä tarkastella biojakeluvuorituksen ohella. Biometaanin käyttöä edistäisi esimerkiksi erikokoisten siirrettävien pullokonttien tarjonnan lisääntyminen sekä niihin liittyvien omistus- ja palvelumallien kehittäminen. Pullokonttien turvallisuusmääräysten tarkistaminen varsinkin työmaille siirrettävien pienempien konttien osalta voisi myös edistää biometaanin käyttöä.

Suomi on viennistä riippuvainen maa ja energiapuuta hamuamme nuorista metsistä. Kotimainen energiapuu kilpailee tuontihakkeen kanssa. Tärkeä osa työkoneilla tuotettavien palveluiden kilpailukykyä on moottoripolttoöljyn alhaisempi verotaso. Pidämme välttämättömänä, että kansallisesti jatkossakin työkoneikäytössä polttoaineiden verotasot on edelleen mahdollista asettaa alhaisemmalle tasolle kuin liikenteessä ja että mahdollisuus täysimääräisesti hyödynnetään.

Työkonekäyttö on pitkälti yhteiskunnan erilaisten palveluiden tuottamista, jotka liittyvät rakennettuun ympäristöön ja rakennuksiin, uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön sekä maatalouteen. Suunnitelman sivulla 76 todetaan, että polttoöljyn veronkorotukset vaikuttavat polttoaineen kysyntään ja hintaan. Käytännössä työkoneiden polttoaineiden kulutus riippuu täysin palveluiden kysynnän volyymin ja lyhyellä tähtämellä (5-10 v) kulutus on kysyntäjoustamaton, joten käytön verotus ei toimi kulutuksen pienentämiseen tähtäävänä ohjausekeinona. Se vain lisää kustannuksia.

Jätehuolto

6a Jätehuoltoon suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Yhdyn tämän osa-alueen esitettyihin lisätoimiin

6b Jätehuolto - avovastaus

Pidämme positiivisena, että jätehuoltoalalla aiotaan edistää hiilidioksidin talteenoton ja hyödyntämisen tekniikoita (CCUS) Jätesektorilla on merkittäviä mahdollisuuksia CCUS-toiminnalla saataviin hiilipäästövähennyksiin ja bioperäisten jätteiden osalta myös negatiivisiin hiilipäästöihin. CCUS-tekniikoita voidaan kuitenkin soveltaa tämän varsin rajatun sektorin lisäksi laajasti energiantuotannossa ja teollisuudessa. Siksi olisi tärkeää, että Suomessa muodostetaan hallinnon toimintaa ohjaamaan CCUS-strategia mahdollisimman pian, jotta toiminta ei siiloudu ja saadaan näkymä muiden Pohjoismaiden tapaan tuleville vuosille. Negatiivisten päästöjen edistämistä tulee valmistella jo tulevana vuosina, jotta ne ehtivät kasvaa merkittäviksi päästövähennystoimien rinnalla. Sektorin päästövähennystavoite on melko vähäinen (0,1 Mtn) siihen potentiaaliin nähden, mitä CCUS-tekniikan soveltaminen voisi tuottaa alalla, jonka energiakäytön kasvihuonepäästöt ovat noin kymmenkertaiset.

F-kaasut

7a F-kaasuihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

7b F-kaasut - avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt

8a Teollisuuteen ja muihin päästöihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

8b Teollisuus ja muut päästöt - avovastaus

-

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

9a Kunnille ja alueille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

9b Kunnat ja alueet - avovastaus

-

Kulutuksen hiilijalanjälki

10a Kulutukseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

10b Kulutus - avovastaus

Pidämme hyvänä, että suunnitelmassa on nostettu esiin, miten myös kulutukseen vaikuttamalla voidaan pyrkiä vaikuttamaan päästöihin – tässä tapauksessa etenkin taakanjakosektorilla. Tällaisen vaikuttamisen tulisi kuitenkin pysyä mahdollisimman teknologianeutraalina. Taulukossa 4

esimerkiksi kiinnittää huomiota suhtautuminen kaukolämpöön lämmitysmuotona: taulukon perusteella näyttää siltä, että kaukolämpöä ei pidetä "ilmastoystävällisenä ratkaisuna" ja kansalaisten tulisi pikemmin siirtyä hajautettuihin erillislämmitysjärjestelmiin. Tällaiseen kategoriseen siirtymään keskitetystä tuotannosta hajautettuun liittyisi kuitenkin varsin merkittäviä ongelmia eikä sitä voida pitää edes ilmastopäästöjen vähentämisen näkökulmasta tarkoituksenmukaisena tai tarpeellisena.

Julkiset hankinnat

11a Julkisiin hankintoihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

11b Julkiset hankinnat - avovastaus

Toimenpiteissä ehdotetaan tarkasteltavaksi mahdollisuuksia sisällyttää hankintalainsäädännön tavoitteisiin velvoite huomioida ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat (2 §:n 1 momentti). Olemme huolissamme tällaisen veloitteen vaikutuksista hallinnollisiin kustannuksiin ja julkisten hankintojen aikatauluihin ja erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksiin osallistua julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin. Lisääntyvä byrokratia vähentäisi saatavien tarjousten määrää, mikä nostaisi julkisten hankintojen hintoja.

Muut poikkisektorit

12a Muille poikkisektoreille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Näille osa-alueille pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

12b Muut poikkisektorit - avovastaus

Ilmapäästöjen vähentämiseksi ja energiatehokkuuden edistämiseksi tulisi puun kiinteistökohtaisen pienpolton osalta kokeilla laitekannan uusiutumista edistäviä toimia. Näitä olisivat esimerkiksi tulisijojen ja klapikattiloiden romutuspalkkio tai vastaava järjestelmä.

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

13a Toimenpideohjelman vaikuttavuus

-

13b Toimenpideohjelma - avovastaus

Ilmastolaki, KAISU ja ilmasto- ja energiastrategia tulisi käsitellä yhden kokonaisuuden osina ja samalla aikataululla, jolloin kansalliset päätökset (tavoitteet ja toimenpiteet) 2035 hiilineutraaliuden saavuttamiseksi tehdään kerralla. Päätökset Suomessa tulisi tehdä, kun FF55:n ja kestävän rahoituksen kriteerien EU-tason käsittely on saatu valmiiksi.

Kannatamme yleisesti esitettyjen ohjauskeinojen edelleen kehittämistä kustannustehokkaampaan suuntaan ja kustannustehokkaampiin painotuksiin. Tätä palvelisi, mikäli kustannustehokkuuden

merkitystä hyvin korostavassa keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa myös kuvattaisiin esitettyjen toimenpide-ehdotusten ja suunnitelman painotusten arvioitu kustannustehokkuus.

Suunnitelmassa toimia tehdään suuri lukumäärä ja kaikilla mahdollisilla sektoreilla, jolloin 201-sivuinen lopputulos ei yllätä. Toimenpideohjelmassa on pitkä lista toimenpiteitä, joiden kaikkien osalta tarkkaa luonnetta ja merkitystä (esim. ”Kuluttajien toimet”), vaikutuksia tai toteutettavuutta ei kuitenkaan täysin tunneta. Tämä hämärtää lukijan mahdollisuuksia arvioida toimenpiteiden päästövähennysten luotettavuutta ja vaihtoehtoja. Lukijalle ei myöskään selviä millaisia vaikutuksia eri toimenpiteistä syntyy julkiseen talouteen ja kansantalouteen suhteessa niillä saataviin päästövähennyksiin ja muihin positiivisiin tuloksiin.

Toimenpiteisiin niin liikenteessä, rakennusten erillislämmityksessä, työkoneissa kuin teollisuudessa on kirjattu ”EU-päästökauppa”. EU-komission heinäkuussa 2021 esittelemä uusi päästökauppa on tunnistettu merkittävänä epävarmuustekijänä suunnitelmassa, mutta sen ainoaksi mahdolliseksi vaikutukseksi on arvioitu polttoaineen hinnan nousu ja sitä kautta seuraava päästöjen ”lisävähentyminen”. EU-päästökauppa tieliikenteeseen ja rakennusten erillislämmitykseen on kuitenkin mittava EU-laajuinen ohjauskeino, joka perustuu jäsenmaiden välillä käytävään kauppaan päästöoikeuksilla. Näyttää melko ilmeiseltä, että sellaisen käyttöönotolla olisi vaikutusta myös nykyisiin ohjauskeinoihin ja että esimerkiksi päästöoikeuksien myynnillä tai järjestelmän käyttöönotosta seuraavilla mahdollisilla veromuutoksilla saattaisi olla myös kielteisiä vaikutuksia taakanjakosektorin päästövähennysten kannalta.

Jatkossa voitaisiin pohtia, onko suunnitelmia mahdollista yksinkertaistaa fokusoimalla suunnitelma paremmin vaikuttaviin ja kustannustehokkaisiin toimiin. Tulisi myös arvioida, olisiko hallinnon roolia mahdollista keskittää jatkossa enemmän tavoitteenasettamiseen ja ohjauskeinoihin, joissa itse toimenpiteiden ja teknologioiden valinnoissa hyödynnetään enemmän markkinoita ja yrityksiä (esimerkiksi investointitukikilpailutus vs. yksittäiseen teknologiaan liittyvä tukijärjestelmä).

13c Mitä lisätoimia ehdotatte tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi?

Biometaanin ja korkeaseosbiopolttoaineiden/100 % uusiutuvan polttoaineen käytön edistäminen tulisi vielä tarkastella biojakeluvaihtoehtojen ohella.

Tämä voisi tarkoittaa korkeaseosbiopolttoaineen / 100% uusiutuvan lämmitysöljyn vapauttamista valmisteverosta ja/tai käytön mahdollistavien laitteiden tuomista energia-avustuksen piiriin. Avustus ja verovapaus tulisi luonnollisesti ehdollistaa käyttäjän velvollisuuteen korkeaseosbiopolttoaineen käytön todentamiseen. Näin mahdollistettaisiin kustannustehokkaammin fossiilisen öljylämmityksen vähentäminen, kun kaikkien kiinteistöjen ei tarvitse investoida kokonaan uuteen lämmitysjärjestelmään. Tämä tukisi varsinkin vähemmän öljyä käyttävien sekä elinkaarensa lopussa olevien kohteiden lämmityksen siirtymistä pois fossiilisesta öljystä ja varmistaisi parempaa energiaturvallisuutta.

Biometaanin käyttöä edistäisi esimerkiksi erikokoisten siirrettävien pullokonttien tarjonnan lisääntyminen sekä niihin liittyvien omistus- ja palvelumallien kehittäminen. Pullokonttien turvallisuusmääräysten tarkistaminen varsinkin työmaille siirrettävien pienempien konttien osalta voisi myös edistää biometaanin käyttöä.

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

14 Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

Suunnitelmassa ei tuoda esille kuinka merkittävä vaikutus puun pienkäytöllä on suurelle osalle kotitalouksista, sillä he voivat hankkia klapeja/halkoja omistamistaan tai sukulaisten metsistä, jolloin he voivat hillitä energiaköyhyyttä energian ja erityisesti fossiilisten energialähteiden kallistuessa.

Samoin vaikutusarviossa ei tule esille kuinka merkittävää on tarjota vaihtoehtoja liikenteen vähäpäästöisyyskehityksessä vielä kalliiden ja vaillinaisesti käytettynä saatavilla olevien sähköautojen rinnalla biokaasu- ja korkeaseospolttoaineita käyttävillä ajoneuvoilla; uusilla ja käytetyillä.

Biopolttoaineiden tuotantoon ja jakeluketjuun liittyy selvästi merkittävämpi kokonaistyöllisyys kuin nykyisten fossiilisia polttoaineita käyttävien autojen tai sähköautojen käyttöön. Tätä ei tuoda esille.

Muita huomioita

15 Muita huomioita

-

16 Voiko organisaationi osaltaan edistää ilmastosuunnitelman tavoitteiden saavuttamista?

Kyllä

Laurikka Harri
Bioenergia ry